

Nº1

**LES CONCLUSIONS DE
LA III PONENT FEST**

→ EL REpte DE L'HABITATGE →
EL REpte DE L'AGROECOLOGIA
→ EL REpte DEL CONSUM
CONSCIENT → EL REpte DE
L'OCUPACIÓ LABORAL DE
QUALITAT → EL REpte DE LES
CURES • TERCERA PONENT
FEST | MAIG 2021 | PONENT
COOPERA _DIPÒSIT LEGAL —
DL L 339-2021

L'EDITORIAL

Sota el lema “Repoblem-nos la vida” hem impulsat les dues darreres edicions de la Ponent FEST, la Fira d'Economia Solidària i Transformadora de Ponent, ja que des de l'Ateneu pensem que l'Economia Social i Solidària és l'alternativa necessària per plantejar solucions als reptes que ens planteja el fenomen del despoblament.

Així doncs, des d'una vessant teòrica a través de la qual proposem un canvi de model econòmic on l'economia estigui al servei persones, i des d'una vessant pràctica, posant en valor les accions de les cooperatives i les entitats de l'ESS del territori hem intentat articular una tercera edició de la Ponent FEST per reflexionar i fer aportacions per revertir un fenomen que està assolant els nostres pobles.

Des dels joves i les joves que marxen del poble, perquè no troben una casa on viure i independitzar-se, o una feina per desenvolupar-se professionalment, a la gent gran que viu sola i que no té accés a uns serveis de cures de qualitat, i passant per la dificultat de consumir conscientment aquells béns i serveis imprescindibles per la reproducció de la vida, a la precarietat laboral que genera el sector econòmic de l'agroindústria, entre d'altres, arribem a la conclusió que com n'és d'important posar la vida al centre...una frase que amb temps de pandèmia ha pres molt protagonisme, i que des de l'ESS ja fa dies que reivindicuem.

En aquest document hi trobareu reflexions i aportacions fetes des de la trinxera, perquè les persones que han participat a les taules representen a iniciatives compromeses activament amb el repoblament i amb el territori, que amb el seu exemple mantenen encesa la flama de la resistència contra un model econòmic que només veu el territori com un rebost de recursos per a les grans zones urbanes. Així doncs, un agraïment sincer a totes elles, i encoratjar-les a seguir caminant plegades cap al reequilibri territorial.

No ens volem acomiadar sense agrair a les persones reladores i il·lustradores que han contribuït a fer possible aquest document que teniu a les mans, i que gràcies al seu talent ens ajudaran a fer-ne una lectura més agradable i a poder entomar amb més força els reptes que tenim per davant.

Per últim, de part de tot l'equip de Ponent Coopera, agrair a totes les persones que heu visionat algun dels debats, i que heu contribuït a enriquir el debat amb les vostres preguntes i aportacions. Esperem que gaudiu de la lectura, i que d'aquesta en sorgeixin noves accions per contribuir a que al nostre territori hi hagi pobles vius!

PONENT COOPERA
ATENEU COOPERATIU DE LES
TERRES DE LLEIDA
@PONENTCOOPERA

/4.

EL REPTE
DE L'HABITATGE
relata / Clara Barbal
il·lustra / Lídia Guim

/8.

EL REPTE DEL
CONSUM CONSCIENT
relata / Laia Soldevila
il·lustra / Pau Llop

/12.

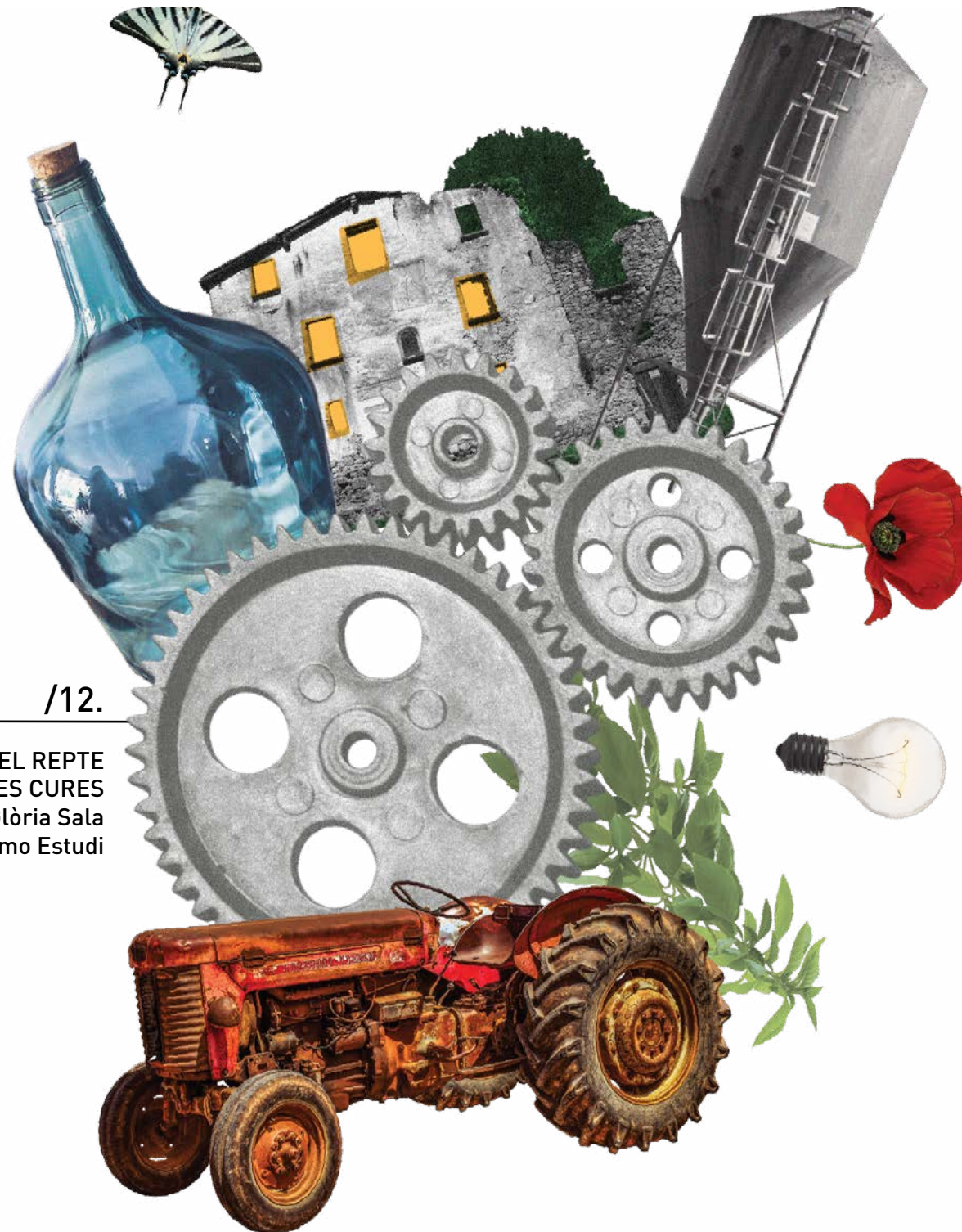
EL REPTE
DE LES CURES
relata / Glòria Sala
il·lustra / Momo Estudi

/6.

EL REPTE
DE L'AGROECOLOGIA
relata / Miquel Andreu
il·lustra / Marta Palou

/10.

EL REPTE DE L'OCUPACIÓ
LABORAL DE QUALITAT
relata / Guille Larios
il·lustra / Momo Estudi

EL REpte DE L’HABITATGE

RELATA
CLARA BARBAL
@clarabarbal

IL·LUSTRA
LÍDIA GUIM
@liliguim

**Com fem viables les alternatives
d’accés a l’habitatge en el món rural?**

DILLUNS 3 DE MAIG DE 2021

PARTICIPA
JORDI JUVILLÀ
/LA CLOSCA DE LLEIDA

SEBASTIÀ MATA
/CONSELLER COMARCAL DE L’URGELL
D’EDUCACIÓ, JOVENTUT, HABITATGE
I REPOBLAMENT

FERRAN AGUILÓ
/FUNDACIÓ LA DINAMO
/LA BORDA COOPERATIVA

El repte de l’habitatge va consistir en una taula rodona amb Jordi Juvillà (La Closca Cooperativa d’habitatge), Sebastià Mata (Conseller comarcal de l’Urgell) i Ferran Aguiló (Fundació La Dinamo), on van posar en comú algunes perspectives sobre l’habitatge cooperatiu i, particularment, el seu paper en els problemes residencials als municipis petits.

Des de l’ESS s’han desenvolupat experiències concretes amb la propietat col·lectiva de l’habitatge i s’ha treballat amb l’administració per implementar el règim de cessió d’ús. La dificultat, però, és que s’afronta una gestió de la realitat oposada al capitalisme. En Ferran Aguiló va definir la situació com una col·lisió entre el dret a l’habitatge i el dret a la propietat: no obstant, com va recordar, la Carta de les Nacions Unides no recull el segon.

“El dret a l’habitatge ha estat usurpat

pel mercat; però és un dret fonamental i primari, sense ell no tens dret a l’educació, a la salut i a la participació política”, va apuntar. En Sebastià Mata va dir que hi ha una escletxa d’esperança en l’ESS per donar resposta a les problemàtiques d’habitatge que pateix el món rural. Entre un 20% i un 50% de l’habitatge es troba en desús: “Tenim el repte a transformar-lo en primera residència i només serà possible fora del mercat i l’especulació turística o associada al lleure”, va assenyalar.

Els ponents de la taula van coincidir en què l’economia capitalista genera problemes i desigualtat i que als pobles es pateix de forma severa, mentre que l’ESS brinda l’oportunitat d’una resposta comunitària. I genera un aspecte clau que sobresurt del mercat privat d’habitatge: la participació activa i la corresponsabilitat de les persones en els seus processos de desenvolupament material, com és l’accés a l’habitatge.

A la taula també es va confrontar la viabilitat de l’habitatge cooperatiu en els municipis petits. Sense la complexitat decidida de l’administració, van assenyalar els tres participants, el repte és majúscul. En tant que conseller comarcal de l’Urgell, en Sebastià va advertir que el despoblament no és inherent als pobles, sinó una tendència aguditzada pel mercat capitalista. “El que no ens podem permetre és tenir cases buides i que l’administració no pugui respondre a la demanda creixent d’habitatge. I si no podem, no mereixem el càrrec que ocupem”, va clamar. Sobre la taula es va posar la necessitat d’un marc legal adequat i recursos per a fer polítiques d’habitatge als municipis petits, ja que la llei catalana d’habitatge no preveu la classificació de pisos buits als pobles que pateixen despoblament, ni

permet aplicar sancions coercitives als propietaris.

En Jordi, de la Closca, apuntava que el treball en xarxa al territori és clau per detectar necessitats i oportunitats en l’àmbit de l’habitatge: hi ha d’haver una tríada implicada, el sector públic, el sector privat i la ciutadania.

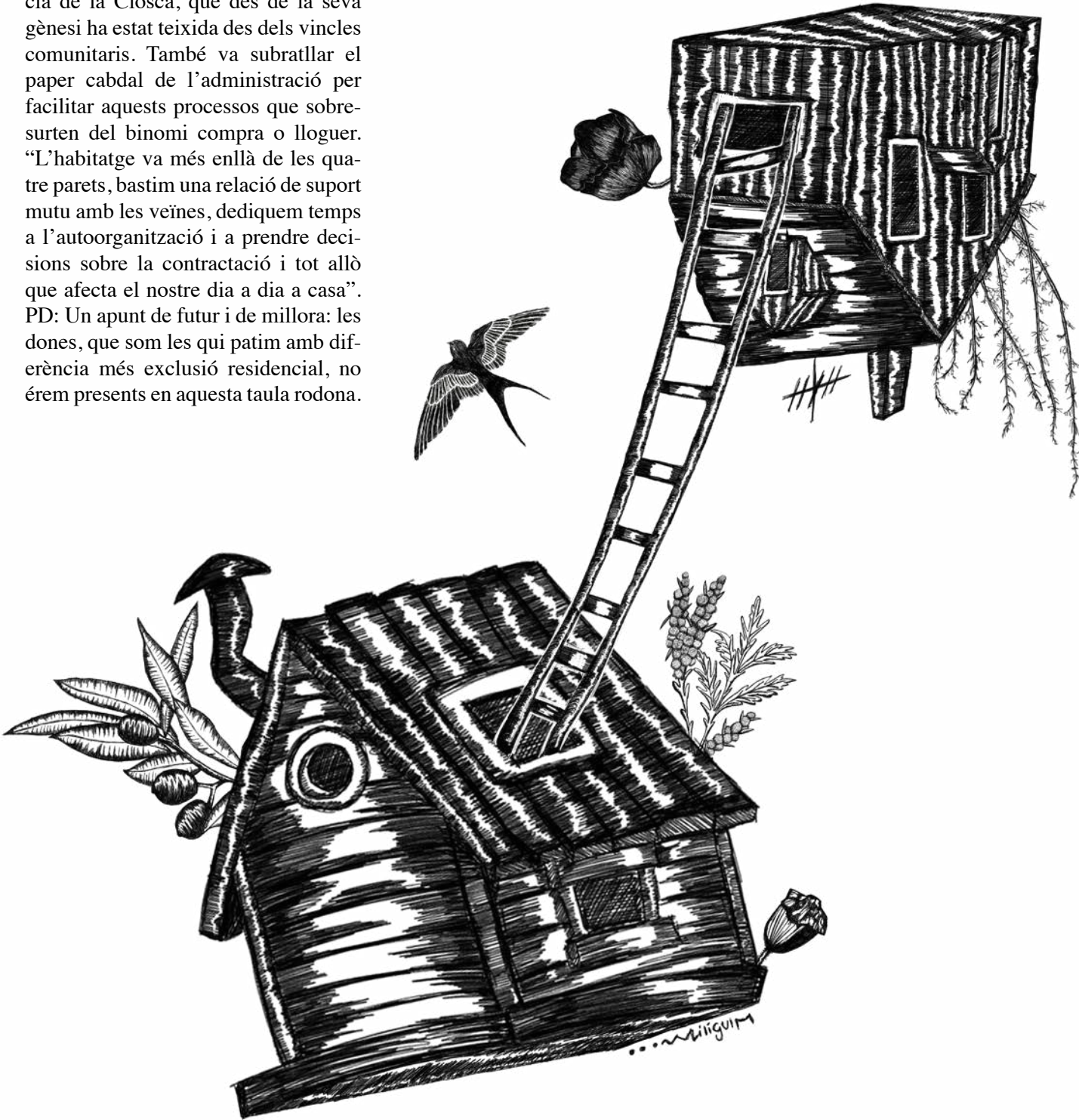
A banda de la legislació, el finançament i la cultura històrica de la propietat privada, una de les dificultats que es pot trobar l’habitatge cooperatiu als pobles és la fragmentació de la tinença d’habitatge, a diferència de grans promocions com poden ser la Borda o la Closca a les ciutats. Tot i això, hi ha experiències reeixides i en Ferran Aguiló va assenyalar la cooperativa Titaranya, al barri antic de Valls: a més d’oferir habitatge cooperatiu en cessió d’ús, han fet aparèixer nous equaments comunitaris per al poble, ja que ofereixen locals socials i seus per a les associacions.

Pel que fa a la masoveria urbana, els ponents van advertir que si no canvia el model de propietat, només és una eina per mitigar efectes de la degradació urbana. Ara bé, va assenyalar en Sebastià, és una pràctica que empodera la persona masovera i pot ser una llavor transformadora cap a projectes d’habitatge cooperatiu. Tal i com està la situació de l’habitatge, va dir en Ferran, qualsevol cosa eina és positiva encara que no contribueixi a augmentar el parc públic d’habitatge –a Catalunya està al voltant del 2% del total d’immobles–. “El problema segueix sent el concepte de la propietat, que es pugui considerar patrimoni i mercaderia un dret fonamental. A més, la legislació protegeix els propietaris i aboca els llogaters al nomadisme”.

Ara bé, es va definir la masoveria urbana com una escola d’aprenentatge

comunitari i una part de la solució al problema habitacional, però molt petita fins que no canviïn les condicions de finançament i no hi hagi una aposta decidida des de l’administració pública per l’habitatge cooperatiu, va concloure la taula.

En Jordi va posar en valor l’experiència de la Closca, que des de la seva gènesi ha estat teixida des dels vincles comunitaris. També va subratllar el paper cabdal de l’administració per facilitar aquests processos que sobresurten del binomi compra o lloguer. “L’habitatge va més enllà de les quatre parets, bastim una relació de suport mutu amb les veïnes, dediquem temps a l’autoorganització i a prendre decisions sobre la contractació i tot allò que afecta el nostre dia a dia a casa”. PD: Un apunt de futur i de millora: les dones, que som les qui patim amb diferència més exclusió residencial, no érem presents en aquesta taula rodona.

EL REpte DE L'AGROECOLOGIA

RELATA
MIQUEL ANDREU
@lotigre

IL·LUSTRA
MARTA PALOU
@patagraphics

Com fem viables els projectes d'agroecologia i alimentació a Ponent? Com ens enxarxem i els fem créixer?

DIMARTS 4 DE MAIG DE 2021

PARTICIPA
QUIM PÉREZ
/COOPERATIVA TRES CADIRES

GEMMA CASAL
/PLATAFORMA **FRUITA** **AMB**
JUSTÍCIA SOCIAL

ROSA BINIMELIS
/XARXA PER LA **SOBIRANIA**
ALIMENTÀRIA DE LA CATALUNYA
CENTRAL

La sessió es divideix en quatre grans blocs, estructurats en base a quatre preguntes:

1) Quines són les principals aportacions i plantejaments que formula l'Economia Social i Solidària (ESS) dins del sector agroalimentari?

Quim Pérez destaca els diferents àmbits que vinculen el sector agroalimentari amb l'ESS, no només amb experiències de consum sinó amb cooperatives agràries, iniciatives de serveis impulsades per productors, botigues cooperatives o centres especials de treball.

Per la seva banda, Gemma Casal admet que hi ha experiències d'ESS "potents i interessants" però matisa que són molt poques, i recorda que menys de l'1% de la població activa es dedica al sector agrari a Catalunya i, dins d'aquest, hi ha hagut un procés de desmantellament de l'agricultura familiar i d'acaparament de terres que

ha deixat molt poc marge a l'ESS. En conseqüència, Casal considera que l'ESS té molt recorregut per davant i que, indefectiblement, ha de convergir amb l'agroecologia "per plantar cara a l'agricultura industrial i el neoliberalisme depredador que en desposseeix els recursos", i que és fonamental que ho faci amb suports reals per part de l'Administració i fomentant el cooperativisme. En aquest sentit, Casal proposa explorar la creació de cooperatives de venda de treball com a pas per millorar condicions de vida i oferir personal format i capacitat, ja que el sector agroalimentari és un gran demandant de mà d'obra, però reconeix la dificultat que suposa l'elevada mobilitat geogràfica dels treballadors del camp.

Encara en el capítol d'aportacions de l'ESS, Rosa Binimelis en destaca el fet d'haver emmarcat el sistema alimentari en la noció dels drets (dret a l'alimentació, dret a la justícia alimentària) i haver-ho fet des del vessant col·lectiu, amb mirada transformadora i visió sistèmica, és a dir, amb una connexió entre diferents vessants. "No podem parlar d'agroecologia si permetem males condicions laborals", diu com a exemple. Tot i així, Binimelis creu que encara hi ha molt recorregut per fer i admet que "no avancem com caldria".

2) Què entenem per sobirania alimentària? Té relació amb l'ESS?

Gemma Casal explica que la sobirania alimentària és un concepte que neix dels moviments socials agraris de l'Amèrica Llatina per mantenir la terra i afrontar les crisis alimentàries derivades de la internacionalització

dels mercats, i que quan es trasllada a Europa, fa més de 20 anys, ho fa vinculat a dos eixos principals, la garantia de poder alimentar la comunitat, d'una banda i, de l'altra, la seguretat

alimentària entesa com a salubritat, que és el que va agafar més pes. "Pensàvem que mai no ens afectarien qüestions com la pèrdua de diversitat de cultius o la dificultat d'accés a la terra, i això s'ha multiplicat en una dècada" com a conseqüència de l'agroindústria, que

dificulta enormement que els joves puguin incorporar-se amb projectes propis o alternatius des de l'agroecologia. Casal també vol desmuntar la "falsa idea" que l'agroecologia només està destinada a un determinat consumidor que ho pot pagar i la vincula directament amb el dret a poder-se alimentar amb productes del propi territori.

Rosa Binimelis
recull el fil i

la sobirania alimentària i hi afegeix el valor de la creació conjunta i de l'intercanvi de coneixements, "qüestions molt pròpies de l'ESS".

3) Quin paper ha de jugar l'Administració a per reforçar aquests plantejaments?

Per Rosa Binimelis, és essencial que l'Administració posi el sistema alimentari al centre, perquè "té a veure amb salut, amb territori, amb cultura, amb patrimoni, amb textit social i comunitari, amb economia, amb condicions laborals, amb educació, etc", l'equipara amb la rellevància de la sanitat o l'educació públiques i, per tant, cal legislar des d'aquesta mirada. Binimelis també posa sobre la taula la compra pública com a eina transformadora. "Segons dades del 2009 a l'Estat espanyol, el 70% de la compra pública es fa a majoristes", diu, "i si s'invertís la xifra hi hauria un canvi d'escala importantíssim". Defensa, a més, que aquesta idea sigui transversal als diferents nivells de l'Administració, també les locals, on en general es té poc en compte.

Quim Pérez exposa un seguit d'iniciatives que estan funcionant amb la participació de l'Administració, com mercats agroecològics, viviers, bans de terres públiques, obradors compartits públiques, etc, però admet que "falten coses", entre les quals una major capacitat d'interlocució d'aquelles iniciatives petites o locals amb l'Administració superior, més enllà d'ajuntaments i consells comarcals.

Gemma Casal posa l'accent la incoherència que suposa que l'Administració fomenti al mateix temps una intensificació de l'exportació i de l'agricultura industrial i, al mateix temps, faci petites campanyes de màrqueting per al consum de productes locals. Casal lamenta, també, que la compra pública d'aliments per a menjadors escolars o hospitals, per exemple, es faci a grans empreses i "amb aliments que no tenen res a veure amb la sobi-

rania alimentària" i aposta per a que s'afavoreixi, també, l'accés de l'agroecologia als mercats municipals. Finalment, creu necessari incloure en l'equació el factor laboral i, en aquest sentit, aposta per a que l'allotjament de treballadors temporers l'assumeixi l'Administració local en lloc de la patronal i que s'hi involucri el departament de Treball de la Generalitat, no només el d'Agricultura.

4) Com valoreu la xarxa agroecològica de Ponent? Quins són els principals reptes que hi detecteu?

Quim Pérez creu que contextos de crisi com la pandèmia de la Covid-19 poden ajudar a enfortir les experiències existents i, alhora, que aquestes s'inxarxin més. Pérez constata que neixen noves iniciatives com Mengem Garrigues i planteja que aquestes podrien replicar-se a altres comarques o elevar-se a nivell regional de Ponent, a semblança de la Xarxa per la Sobirania Alimentària de la Catalunya Central. Tot això, però, suposa hores afegides de coordinació que caldria alliberar i, per tant, un dels reptes és la disposició de temps. Un altre seria la inserció de l'actual cooperativisme agrari en aquestes dinàmiques, amb tot el que suposaria d'incorporació de recursos materials que es consideren infrautilitzats.

Gemma Casal resumeix els principals reptes de l'agroecologia a Ponent amb l'accés a la terra (més encara amb l'allau de macroprojectes d'energies renovables en sòl rústic), l'accés als mercats, el despoblament i la necessitat, al capdavant, de no desanimar-se i potenciar les poques experiències que ja hi ha.

Finalment, Rosa Binimelis insta a assumir una visió territorial, no només local, i de xarxa, ja sigui amb obradors, ja sigui amb bancs de terres, ja sigui amb mercats municipals.

es mostra en plena sintonia amb aquesta idea "més política" que representa el concepte de sobirania alimentària, "potser més que el terme agroecologia", que considera "molt desvirtuat", cosa amb què també coincideix Quim Pérez. Binimelis insisteix també en la idea de democratització que va associada a

EL REPTA DEL CONSUM CONSCIENT

RELATA
LAIA SOLDEVILA
@Laia_Soldevila

IL·LUSTRA
PAU LLOP
@paullop

Com fem el consum conscient accessible a Ponent?

DIMECRES 5 DE MAIG DE 2021

PARTICIPA
CARLA ROCA
/GRUP DE CONSUM LA BAJOCA

MARISSI VALVERDE
/SUPERCOP

LLUÍS NADAL
/QUÀLIA COOPERATIVA DEL LLEURE

Aliments, energia, roba: tots i totes hem de consumir per sobreviure. La manera com ho fem no és neutra i, moltes vegades, reprodueix les bases d’un sistema econòmic desigual que maltracta el planeta i els petits productors. Es pot prendre consciència de la nostra forma de consumir? És possible canviar-la per una de responsable que tingui en compte la vida digna de totes les vàlues de la cadena? I encara més: com es pot fer des del món rural de Ponent? Totes aquestes preguntes són les que responen Carla Roca, membre del grup de consum La Bajoca de les Borges Blanques; Marissi Valverde, sòcia del supermercat Supercoop de Manresa i Lluís Nadal, cooperativista de Lleure Quàlia de Tàrrrega a la taula rodona ‘Repte del consum conscient’ que organitza l’Ateneu Ponent Cooper a III Ponent Fest.

Del consum conscient al consum responsable

“El consum té un paper central en la producció del sistema” i, per això, segons la Carla Roca, cal que ens responsabilitzem del que consumim. És el primer pas i també el més difícil perquè, com explica Marissi Valverde, “hi ha una barrera mental a l’hora d’ampliar la consciència i entendre que les nostres accions canvien coses. Per fer-ho, hem de sortir de l’automàtic i de l’encís de la propaganda, que és molt poderosa”. En aquest sentit,

Valverde constata que “al capitalisme li interessa que el teu consum sigui supercòmode, barat, assequible, que entri pels ulls” i, per a desmuntar aquest relat, cal pensar en tot el que implica la nostra forma de consumir.

Per en Lluís Nadal, un dels problemes de no tenir aquesta consciència és que cadascú vagi pel seu camí i no hi hagi una vertadera sinergia entre productors i consumidors. “Hi ha pagesos que treballen al costat de menjadors escolars on podrien vendre-hi directament una part de la seva producció i portar l’altra part al mercat, però no es coneixen”, explica. En realitat, com apunta Carla Roca, el consum conscient ha d’anar més enllà i que també impliqui “interessar-nos per les condicions laborals de les treballadores que han fet allò que consumim o saber quin impacte mediambiental ha tingut la seva creació”. Aquest és el pas necessari cap a un consum responsable més ampli que impliqui tots els elements de la cadena de producció i consum.

Consum, món rural i despoblament

La Covid-19 ha fet entendre molts dels perills de sobreviure a base d’una indústria alimentària globalitzada. Marissi Valverde ho explica així: “La pandèmia ens ha fet adonar que, si les coses venen de lluny, un dia poden deixar de venir. En canvi, el proper no et fallarà mai”. Segons ella, “aquesta visió obre moltes possibilitats noves per a fer créixer l’economia de proximitat”, precisament una de les vàlues que el món rural pot conrear per a la seva supervivència. El repte, però, és majúscul perquè, com puntualitza Lluís Nadal, “el repoblament a les zones rurals no és tan idíl·lic com el plantegen. Moltes vegades no trobes feina si no és de funcionari o per treballar en una empresa subvencionada per l’Administració”, es queixa.

Per Valverde, una possible solució és convidar els joves a acostar-se al món agrari. “La població pàgesa està envellida. D’aquí a deu anys hi haurà molta gent que no podrà treballar als camps. Ara potser és moment de fer una crida”, diu. Carla Roca afegeix que una bona manera de garantir la producció als pagesos és crear grups de consum “que ajudarien a planificar la seva collita d’un any per l’altre”.

Perquè aquestes agrupacions de consumidors no siguin flor de maig, Roca proposa implicar-los també en les decisions de producció per poder decidir què és cultiva entre tots. Segons ella, a les “zones on hi ha pocs serveis, el consum conscient pot ser un catalitzador de projectes destinats a cobrir necessitats de la comunitat”. Això serviria per a estabilitzar una oferta de proximitat que sigui accessible per tothom.

Consolidar els consumidors activistes, convèncer consumidors passius

“Hi ha molt activista que és proactiu que participa en iniciatives de consum responsable. És necessari perquè et marca línia i et fiscalitza, però amb ells no en tenim prou. Necessitem tenir també consumidors passius. És sumant-los que ens faran ser més sostenibles, que puguem abaixar preus i que ampliem la xarxa”, reflexiona Lluís Nadal. Per ell, la consciència es va adquirint a poc a poc, a vegades “parant-nos cinc minuts a pensar: això té una alternativa més sostenible de fer-se?”. És quan surten projectes com els que impulsa la Marissi Valverde a Supercoop. “Fornim el supermercat amb productes de productors de la zona, els posem en contacte entre ells i amb els consumidors i amb això, a més de procurar una alimentació responsable, també fem xarxa, un altre dels mecanismes clau per consolidar el canvi”, explica Valverde.

També és el que fan al grup de consum de La Bajoca, al qual participa la Carla Roca. Segons, ella, però, més enllà de les accions comunitàries que es puguin fer, cal esperonar les administracions perquè la compra pública que facin estigui pensada en clau de consum responsable. La implicació de les administracions permetria arribar “on no arriben les nostres infraestructures” i estabilitzaria un canvi de model més ampli, diu Roca. I és que, de fet, aquest canvi de model és necessari si caminem cap al decreixement, com citen al llarg de la conversa els tres ponents. Els límits del planeta semblen arribar als seus confins i, davant la gran crisi ecosocial que arriba, la recepta que arriba des de Ponent té tres ingredients: la conscienciació d’un consum responsable, la defensa d’un mercat de proximitat i la cura dels productors i del medi.

RESPONSABLE COL·LECTIU

CONSCIENT INDIVIDUAL

ACTIU TRANSPARENT

PASSIU DESINFORMAT

EL REPTA DE L'OCUPACIÓ LABORAL DE QUALITAT

RELATA
GUILLE LARIOS
@La_Directa

IL·LUSTRA
MOMO Estudi
@MOMOEstudi

Com arrelem la feina al territori?

DIJOURS 6 DE MAIG DE 2021

PARTICIPA
MARIO URREA
/ALCALDE DE TORREBESSES I
PRESIDENT DE L'ASSOCIACIÓ DE
MICROPOBLES DE CATALUNYA

MANEL CÓNSOLA
/CGT LLEIDA

MARCEL VIDAL
/PONENT COOPERA
/TRES CADIRES

MÓN RURAL I TREBALL;
L'ALIANÇA PER UNA
OCUPACIÓ DE QUALITAT

La quarta taula de la Ponent Fest alerta dels reptes que enfronta el món rural i reivindica el paper protagonista del territori en l'ocupació de qualitat.

Després de les cures, l'agroecologia, el consum o l'habitatge, la quarta taula de la Ponent Fest va seguir abordant àmbits i necessitats que ens travessen en la nostra quotidianitat i plantejant com podem donar resposta des de l'Economia Social i Solidària (ESS). En aquesta ocasió, la trobada virtual organitzada per l'Ateneu cooperatiu de Ponent -entitat que aposta per donar a conèixer l'ESS a Ponent, generant trobada i comunitat- va posar sobre la taula els reptes laborals als pobles i de quina forma es pot generar una econo-

mia i una ocupació sostenible, transformadora i de qualitat en el territori. En primer lloc, la trobada va servir per evidenciar els principals reptes i problemes que afecten el món rural, on amb un protagonisme econòmic destacat del sector agrari i ramader, destaquen fenòmens com l'envelliment, la temporalitat -a on queden abocades les anomenades 'temporeres'-, l'atur o el despoblament -que afecta sobretot a les joves-.

També es va parlar de l'arribada creixent dels macroprojectes -com incineradores o fotovoltaiques-, amb un discurs seductor que promet llocs de feina de dubtosa qualitat i un impacte irreversible en forma de cicatriu en el territori.

Els ponents de la trobada van ser Mario Urrea, alcalde de Torrebesses i president de l'Associació de Micropobles de Catalunya; Manel Cónsola, membre de la CGT de Lleida i Marcel Vidal, coordinador de Ponent Coopera. L'espai, que va estar moderat per Anna Maria de Ponent Coopera, es va estructurar en quatre grans blocs temàtics; les mancances a Ponent, les aportacions de l'ESS, les oportunitats pel fet de viure en un poble i el paper de les administracions.

Les mancances al món laboral de Ponent

Tant Vidal com Cónsola van qüestionar el model agroindustrial majoritari, d'especial força a pobles i micropobles del territori. Per a Cónsola, la creació de latifundis a Ponent va generar aquest abaratiment de costos i empitjorament dels salaris. Un model que, en opinió de Vidal, genera pocs llocs de treball i de baixa qualificació, coincidint en l'impacte que té sobretot en l'empitjorament de les condicions laborals de transportistes, de treballa-

dors dels escorxadors o de les temporeres.

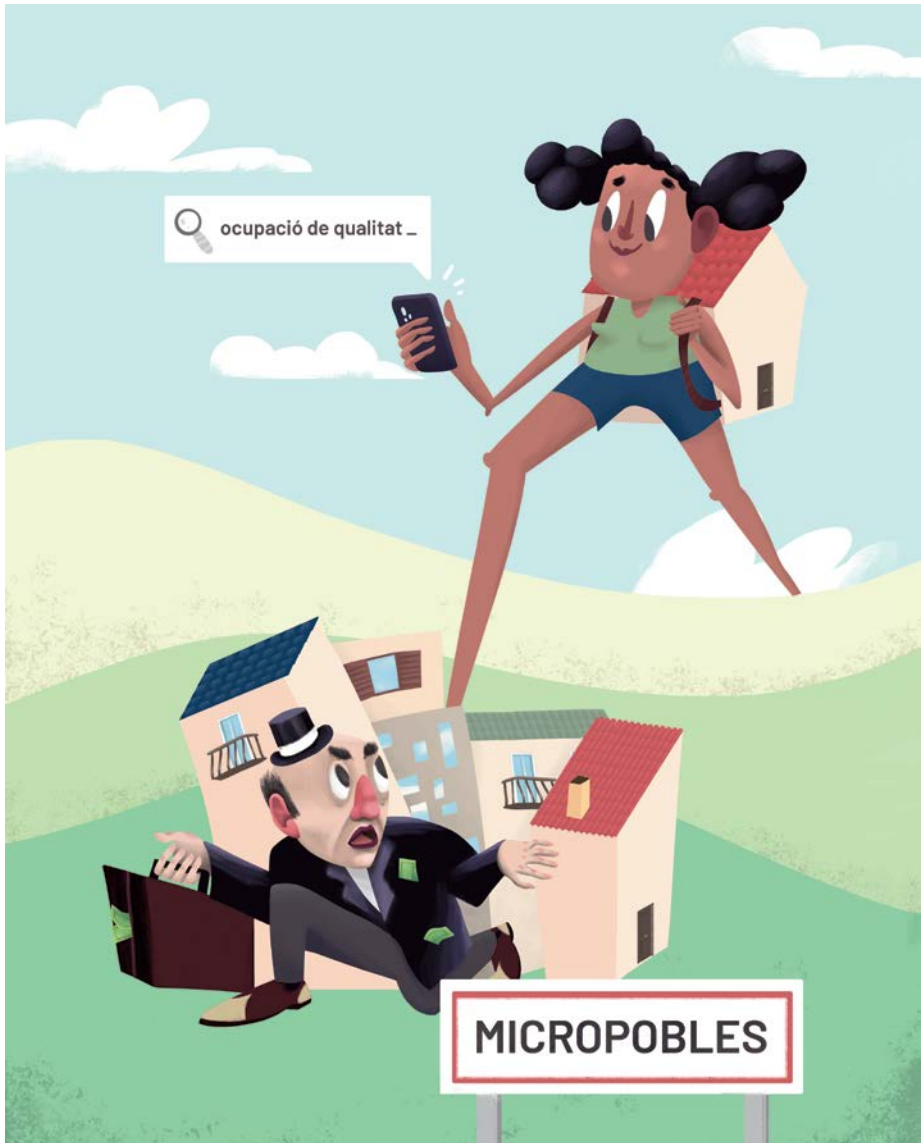
Un model que, de retruc, afavoreix la concentració de beneficis i de terra en grups inversors estrangers, que acaben amb les explotacions familiars, que afavoreixen el despoblament, ja que no hi ha activitat econòmica que no sigui treballar per grans empreses o fons d'inversió. Finalment, Vidal va assenyalar externalitats negatives que genera aquest model com la contaminació d'aqüífers.

Per la seva banda, Vidal va apostar per la transició cap a l'agroecologia mitjançant petites explotacions que elaborin productes de qualitat, amb millors condicions laborals i ambientals. A més, va remarcar la importància de diversificar l'economia, apostant per altres sectors (logística, distribució, venda...), productes amb valor afegit i oficis professionals (mecànics, fusters, paletes), en lloc del model quantitatiu, 'd'anar a fer quilos'. I van sondejar la possibilitat de l'agroturisme, sempre que es desenvolupi sota criteris de turisme sostenible, respectuós amb el medi ambient, el patrimoni, els espais naturals i els artesans del territori. Finalment, l'alcalde Urrea va apuntar a la modernització com quelcom essencial.

"Modernitzar-nos però no només per a fer més quantitats i invertir en maquinària sinó amb serveis de comunicació i d'infraestructures com fibra òptica. La societat ha canviat. El món capitalista tal com el tenim pensat, no té futur" va apuntar.

Les aportacions des de l'Economia Social i Solidària

En aquest apartat, Urrea va posar el focus en conscienciar al consumidor amb què ha de menjar de qualitat i de proximitat, no per la vista i desenvolupar cooperatives de debò.

lupar cooperatives de debò. Vidal va apostar per un procés de transformació del capitalisme, posar al servei de les persones la vida i l'economia, amb treballadors participant en les decisions de l'empresa i amb la propietat col·lectiva, l'autogestió del treball, la participació, el compromís amb la comunitat i el suport mutu amb criteris feministes i mediambientals. Va ficar l'èmfasi en el fet que les relacions entre empreses de l'ESS estan basades en la cooperació, i no en la competència i en l'aposta per construir el Mercat Social, regulat per criteris solidaris i ecològics, amb un paper actiu dels consumidors. Cónsola es va mostrar pessimista des del front sindical: "Els sindicats oficials tenen un problema, són empreses que gestionen 1000 o 2000 treballadors i es mouen pels seus interessos. El model sindical actual està encara pitjor que el model cooperativista. És molt difícil propiciar canvis des d'aquí"

lupar cooperatives de debò. Vidal va apostar per un procés de transformació del capitalisme, posar al servei de les persones la vida i l'economia, amb treballadors participant en les decisions de l'empresa i amb la propietat col·lectiva, l'autogestió del treball, la participació, el compromís amb la comunitat i el suport mutu amb criteris feministes i mediambientals. Va ficar l'èmfasi en el fet que les relacions entre empreses de l'ESS estan basades en la cooperació, i no en la competència i en l'aposta per construir el Mercat Social, regulat per criteris solidaris i ecològics, amb un paper actiu dels consumidors. Cónsola es va mostrar pessimista des del front sindical: "Els sindicats oficials tenen un problema, són empreses que gestionen 1000 o 2000 treballadors i es mouen pels seus interessos. El model sindical actual està encara pitjor que el model cooperativista. És molt difícil propiciar canvis des d'aquí"

Els avantatges de viure en un poble i treballar en una cooperativa

Aquest apartat va estar dedicat a parlar de les possibilitats que ofereix l'entorn rural per a la vida i el treball. L'alcalde va destacar elements com la natura, la pau i tranquil·litat, viure en comunitat amb els veïns i la solidaritat present en aquestes formes de convivències. Respecte a les cooperatives desenvolupades en aquests àmbits, va destacar el caràcter emprenedor i innovador, i de com pensen amb viure i treballar d'una manera diferent, no marcada per l'opressió d'una empre-

sa, d'una fàbrica i un horari. "Al món rural i microrural fan falta més emprenedors cooperatius" Per la seva banda, el sindicalista va destacar la imaginació de noves i petites cooperatives com el model a seguir, tot i que va destacar que cada cop es fiquen més través i més burocràcia. Finalment, Vidal va parlar de cooperativisme des d'una mirada àmplia, destacant que les cooperatives agràries són un terç de les cooperatives que hi ha al territori i que moltes de les que s'estan creant ara són de treball associat.

El rol de l'administració pública en l'ocupació de qualitat

Urrea va insistir en aquest punt en què cal ajudar als emprenedors i desenvolupar infraestructures i condicions per fer una activitat laboral fàcil i eficient. En aquest sentit, va apuntar al fet que si aquests serveis estiguessis presents, "molta més gent tindria ganes de viure al poble i del poble". Marcel Vidal va voler posar el focus en la capacitat de decisió del territori: "Els ens locals hem de tenir competències. Ja sabem el que volem, no ens ho han de dir des del despatx de Barcelona".

Manel Cónsola va mantenir aquest enfocament i va destacar la necessitat d'un sistema d'ajudes que es faci seguiment des del mateix territori i els ens locals. "Hem de descentralitzar Catalunya i evitar la competició entre territoris; ens estan deslocalitzant perquè la pròpia administració està generant un sistema de competició, que només afavoreix els grans. Cal definir un model, ajudar-lo i fer-li un seguiment des del mateix territori, evitant al màxim la burocràcia".

Un acte que va servir per destacar el caràcter protagonista del món rural. En paraules de cloenda per part d'Anna Maria, moderadora de Ponent Coopera: "Sabem el que necessitem i els problemes que tenim. Fiquem-nos en primera línia a canviar les coses, a fer créixer l'autoestima".

EL REPTA DE LES CURES

RELATA
GLÒRIA SALA
@olivera_coop
IL·LUSTRA
MOMO Estudi
@MOMOestudi

Les cures en l'entorn rural, podem ser viables?

DIVENDRES 7 DE MAIG DE 2021

PARTICIPA
INNAN URUETA
/CLARA SER GRAN COOPERATIVA

JAUME SALMERON
/AJUNTAMENT D'ARBÚCIES

PILAR MARMÍ
ROSÀ GARCIA
/CUIDEM LLUÇANÈS

QUÈ SIGNIFICA POSAR LA VIDA AL CENTRE? COM A PAÍS, COM HEM D'ABORDAR EL TEMA DE LES CURES?

Cal anar a l'essència i saber què entenem per cures. Des de Cuidem Lluçanès, s'abraquen les cures en el sentit més ampli: "com a cura entenem cuidar, interaccionar, compartir, establir vincles... però també, més enllà de les persones, també parlem de cura a la terra, als territoris, cura espiritual, etc.", diu Rosa Garcia. I si es tracta d'anar a l'essència, la seva companya Pilar March desgrana, de forma clara, els elements més essencials que estan a debat pel que fa a les cures. "Cal un canvi de paradigma en el "cuidar" que ha de passar pel respecte, la dignificació de les cures i la professionalització de les treballadores". Una complexitat expressada en tres elements que per Salmerón, tenen a veure amb la qualitat democràtica d'un país. "Hem de ser capaços de construir un nou país on les persones estiguin al centre, perquè com més serveis tingui la gent, tindrem una societat més justa i, per tant, més democràtica". Per Salmerón, s'han de posar les bases perquè les cures siguin tractades com un tema d'estructura d'estat que garanteixi la qualitat democràtica d'un país. En aquest mateix sentit, Urueta reivindica les cures com un bé comú, que és propietat i responsabilitat de totes. Una concepció del bé comú que per a Urueta, és una perspectiva que ens ajuda a incrementar el capital social de les cures

en els nostres pobles i barris, alhora que ens ajuda a desmercantilitzar un sector que, fins ara, està en mans del que considera capitals especulatius. "Com a país hem de deixar de prioritzar aquest mercat que considera que les cures són una mercaderia a l'ús", diu. El qüestionament sobre l'actual model d'atenció residencial i l'encarcarament del sector plana en tot el debat. La vulneració de drets a les residències, el dret de les persones grans a morir dignament a casa, el model mercantilista de les cures, la pèrdua de capital social als pobles quan una persona gran marxa a viure a una residència... Que cal un canvi de model és una opinió compartida però... quina és l'alternativa? "El repte és treballar des de l'atenció de proximitat, construir el que en diem pobles cuidadors, barris cuidadors, entorns que facilitin les cures a les persones grans, amb discapacitat o amb dependència" diu Urueta, que també posa l'èmfasi en la necessitat de trencar la invisibilitat de les persones cuidades i les cuidadores que es queda portes endins de les cases i, per tant, invisibles a l'espai públic. Un repte que, per Urueta, des del món rural presenta més oportunitats que des del món urbà.

QUINES OPCIONS TENIM PER DIGNIFICAR AQUEST SECTOR DE SERVEIS DE CURES?

A banda de la reformulació del model d'atenció, el sector de les cures té una altra gran assignatura pendent: la del reconeixement social i la dignificació de les condicions laborals de les treballadores. Urueta defineix l'escenari actual com una convivència de diferents sistemes de cures remunerades: des dels serveis d'atenció domiciliària dels ajuntaments, passant per una part de cures contractades a les famílies en el mercat precari, normalment exercit per dones migrants, i finalment tot un sector de cures a l'estil "delivery", una espècie de contractació de cures a l'estil Globo que està creixent molt a l'àrea urbana. Tots aquests sistemes comparteixen una mateixa problemàtica: la precarització de les treballadores i, en conseqüència, la poca qualitat de les cures.

Que s'ha d'actuar en tots aquests nivells es fa obvi en el debat. Com? Per Urueta calen accions molt transversals. D'una banda, treballar des de l'Economia Social i Solidària

per millorar els convenis de les treballadores i oferir sous més dignes i, d'altra banda, apostar per la professionalització de les treballadores i l'acompanyament i formació en tots els processos. Només així s'aconseguirà el que anomena una "cura digna", digna per les treballadores familiars i per les persones cuidades. En aquest sentit, destaca la importància de la implicació de l'administració i de les entitats de l'ESS per a la prescripció de cures dignes.

Salmerón, per la seva part, posa l'èmfasi en l'ESS com a eina per a la dignificació del sector, no només a nivell laboral sinó també a nivell de model, perquè actua des de la proximitat, abordant les necessitats de cada realitat. "L'ESS ens permet fer vestits a mida i treballar amb la realitat propera respecte a la persona que cura i la que rep la cura". Per això, segons Salmerón, des de l'Ajuntament d'Arbúcies sempre han tingut molt clar que l'acompanyament emocional i formatiu de les persones treballadores, alhora que unes condicions laborals dignes, són bàsiques per garantir l'estabilitat, molt necessària per respectar el vincle emocional que s'estableix entre la persona que cura i la que rep les cures.

Precisament, en aquesta línia treballen a Cuidem Lluçanès. "És importantíssim acompanyar també a la treballadora, proporcionar-li un acompanyament des de l'escolta activa, des de l'empatia, el treball en equip... moltes vegades, aquestes cuidadores són dones que venen d'Amèrica del Sud soles amb situacions molt precàries i amb un sentiment molt fort de soledat", diu March, que a la vegada enceta un tema que li afegeix complexitat: "sembla innat que la dona, només pel fet de ser dona, ha de saber curar, i les cures són molt més complexes". La feminització del sector de les cures és un fet. Per això, des de Clara Ser Gran treballen en la incorporació dels homes en les professions de cures. "La feminització del sector no facilita la incorporació dels homes i el que hem de fer és una discriminació positiva per trobar homes que vulguin ser cuidadors, perquè per si sols no arriben i si arriben el propi sector no els contracta" afirma Urueta. A això, Salmerón hi afegeix un matís que suma complexitat a aquest tema: les creences culturals que fan que hi hagi cert pudor per ser atès per una persona del gènere contrari. "Te n'adones que, per exemple, una

dona de 80 anys pot sentir cert pudor amb un cuidador masculí i viceversa, això s'ha de tenir en compte, no tot s'hi val", tot i que per Salmerón, cal fer un pas endavant per trencar tòpics.

Per Innan Urueta, cal fer un esforç gran a nivell socioeducatiu, perquè en les noves narratives que es van construint s'hi incorpori aquesta perspectiva de gènere, com ha passat, per exemple, en el sector de la infermeria.

TOTS HEU PASSAT PER AQUESTS PROCESSOS DE CREAR UN PROJECTE COOPERATIU CENTRAT EN LES CURES. QUINS SERIEN ELS REQUISITS INDISPENSABLES PER TIRAR ENDAVANT UN PROJECTE AIXÍ?

Sense dubtar-ho ni un segon, des de Cuidem Lluçanès això ho tenen molt clar: cal tenir clares les necessitats, a qui et vols dirigir, conèixer el territori i la necessitat que hi ha. "A Cuidem Lluçanès teníem dos objectius principals: d'una banda, regularitzar la situ-

ació de les persones cuidadores que estaven sota l'economia submergida al territori, professionalitzar-les i, d'altra banda, poder oferir aquesta qualitat en els serveis de cures identificant les necessitats de cada persona de forma individual", afirma la Rosa Garcia. Resumint, actuar des de la proximitat, detectar les necessitats i posar-les en el centre de forma individualitzada. "No val el cafè para todos", afegeix la Pilar March. Precisament, aquesta proximitat que afavoreix l'entorn rural on actua Cuidem Lluçanès és un handicap quan traslladem l'experiència a l'àmbit urbà. Així ho expressa Urueta, que assegura que no pot brindar-se a l'optimisme en un sector altament mercantilitzat que ofega i no deixa espai per a les entitats més petites.

A banda, per iniciar un projecte d'aquestes característiques calen, segons Urueta, recursos humans i un disseny innovador, perquè un canvi de paradigma requereix de la capacitat de generar metodologies noves, d'hibridar conceptes, d'adaptar-se i de no tenir por. I a tot això, cal sumar-hi una base

social que estigui compromesa i que faci d'altaveu en el canvi de narrativa.

"En el sector de cures hem pecat una mica de parlar molt i fer poc. I per mi, parlar significa també posar mitjans", afirma Urueta. Per això, reclama voluntat política i compromisos concrets de les administracions com per exemple que els plecs de clàusules dels processos concursals puntuïn subjectivament les empreses d'ESS o del tercer sector enlloc de posar el focus en les condicions econòmiques.

QUIN ROL HI HA DE JUGAR L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA?

Agafant el fil de l'última intervenció d'Urueta, Salmerón afirma que des de l'administració s'ha de passar de la bona voluntat al compromís polític ferm i reivindica el paper dels ajuntaments. "Si l'ajuntament és l'administració més propera a la ciutadania, sóc del parer que hauríem de tenir totes les competències de tot el que afecta a la ciutadania, la competència i també el finançament", afirma. Tot i així, on sí que els ajuntaments tenen molt camp per córrer és en allò relatiu als concursos i a les clàusules socials i afirma que des de la Xarxa de Municipis ja s'està treballant amb els secretaris i interventors municipals per a l'elaboració de plecs de clàusules que incorporin els valors de l'ESS. "És una qüestió d'educar-nos i fer-nos sensibles".

En aquest sentit Urueta és més taxativa. "Moltes vegades l'administració té un discurs i després unes pràctiques que no encaixen" i recalca la importància d'incloure l'ESS en les clàusules i altres mesures més concretes per prioritzar la presència de les entitats d'ESS en les cures d'àmbit públic. Proposa, per exemple, que a Barcelona o a les zones urbanes els concursos de SAD es facin en "trossos" més petits, perquè així es dona accés a projectes d'ESS més petits. "Aquesta transformació i aquests intents de noves pràctiques els veig amb més possibilitats als entorns rurals, perquè són universos més petits i menys complexos, amb més possibilitats d'implementar coses innovadores i d'anar transformant realitats d'una forma més ràpida. A la ciutat hi ha estructures "gegantoscàndiques" que ho fan molt difícil".

I acaba amb una pregunta a l'aire que convida a la reflexió: volem que la gent es quedi al territori però com farem per tenir altra gent que la cuidi?

Amb aquesta pregunta oberta finalitza aquesta ponència, deixant palès que, el de les cures, és un debat de país i de futur en el qual queda molt per fer.

GRÀCIES PER REPOBLAR-NOS LA VIDA!

Des de Ponent Coopera hem treballat per tenir la major presència de persones de gènere femení en tots els aspectes de la Ponent FEST, però som conscients que no ho hem aconseguit. En total hem comptat amb la participació de 16 persones del gènere masculí (9 ponents, 2 moderadors i 5 relators) i 15 del gènere femení (7 ponents, 3 moderadores i 5 relatores). Des d'aquestes pàgines ens volem comprometre en seguir en constant revisió i continuar treballant per una igualtat real en tots els sentits i fer una Economia Social i Solidària més feminista.

PONENT **FE
ST**

 **PONENT
COOPERA**
ATENEU COOPERATIU

↓ AMB EL SUPORT DE:

 Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies**

 MINISTERIO
DE EMPLEO
Y SEGURIDAD SOCIAL

SERVICIO PÚBLICO
DE EMPLEO ESTATAL
SEPE
SERVEI PÚBLIC
D'OCCUPACIÓ ESTATAL

Diputació de Lleida

La força dels municipis

e/s **economia
social**
ateneu
cooperatiu
de Ponent